

ПРОФЕСОР ИВАН ДОРОВСКИ – ПРИЈАТЕЉ ЈУЖНИХ СЛОВЕНА
(1935–2021)

У августу ове године завршио се животни пут чешког универзитетског професора и нашег великог пријатеља Ивана Доровског (Ivan Dorovský). Само пре годину дана објављен је зборник радова са научног колоквијума поводом његовог 85. рођендана, који је одржан на Масариковом универзитету у Брну 2019. године, а који је приредио др Вацлав Штепанек (*Ivanu Dorovskému ad honorem*, 2020). Овај, као и претходни зборник радова објављен поводом седамдесетог рођендана овог чешког слависте и балканолога (*Slavista s duší básníka*, 2005), сведочанство су о дубоком трагу који је професор Иван Доровски оставио у свету славистичке науке.

Захваљујући књизи успомена коју је професор Доровски објавио под називом *S domovem v srdci* (Са домовином у срцу, Брно 2014) потоњим генерацијама биће позната необична животна судбина признатог чешког балканолога и слависте грчког порекла. Рођен је у селу Чука у Грчкој, одакле је са још преко две хиљаде дечака и девојчица током грађанског рата 1948. године евакуисан у Албанију, а одатле у Чехословачку, која постаје његова нова домовина. После завршених студија славистике на Филозофском факултету Масариковог универзитета у Брну, под снажним утицајем компаратистичке школе свога професора Франка Волмана, наставља да гради успешну каријеру универзитетског професора, уваженог балканолога, компаратисте, књижевног историчара, лингвисте, фолклористе, културолога, преводиоца и песника. На Масариковом универзитету стекао је звање професора емеритуса, а у Скопљу је изабран за члана Македонске академије наука.

Научна интересовања професора Ивана Доровског спадају у поље књижевноисторијских и лингвистичких истраживања, етнографије, фолклористике и културологије пре свега балканских словенских народа. Посебан допринос дао је у области методолошких и компаратистичких проучавања у смислу конкретизације метода и терминологије тзв. Ђуришиновог тима, чији је био члан и инспиратор. Као југослависта, задужио је све слависте нашег региона монографијама и студијама попут *České země a Balkán* (Чешка и Балкан, 1973), *Dramatické umění jižních Slovanů* (Драмско стваралаштво Јужних Словена, 1995), *Balkán a Mediterán* (Балкан и Медитеран, 1997), *Studie z literárněvědné slavistiky* (Студије из књижевнонаучне славистике, 1999), *Slované a Evropa* (Словени и Европа, 2000), *Slovník balkánských spisovatelů* (Речник балканских писаца, 2001) или *Receptce literatury jižních Slovanů u nás* (Рецепција књижевности Јужних Словена код нас, 2004). Задивљујућа је методолошка доследност Доровског, која произилази из примењених принципа словачке компаративистичке школе Диониза Ђуришина, као и из ауторовог става да свака народна књижевност и култура јесте и мора остати отворени систем. Тако се свако мешање култура, упливи, прожимања и утицаји оцењују као позитивни процес који истовремено оставља довољно простора за даљу надоградњу специфичних карактеристика сваке националне културе.

Иван Доровски заступао је став да је будућност славистике у 21. веку проучавање међукњижевних и културних веза из угла интердисциплинарних

истраживања и ареалних студија што омогућава увид у различите облике књижевног процеса. Највећи број радова на ову тему налази се у монографији *Slovanské literatury a dnešek* (Словенске књижевности и садашњост, 2008). Као једно од горућих питања савремене славистике аутор види питање културног центра и периферије, у оквиру кога разматра појмове *европеизација* и *вестернизација*, а конкретно је предлагао појачано истраживање прожимања појединих балканских књижевности и култура са немачком, италијанском, француском, руском или неком другом културом. Фокус његовог научног интересовања био је медитерански и византијско-балкански културни простор, те је доста радова посветио значају и доприносу византијске културе на Балкану, културолошком и географском мапирању области Медитерана и Балкана или расветљавању појмова поликултурне зоне, двокултурне или вишекултурне књижевности.

Посебан круг тема у којима је професор Доровски оставио дубок траг представљају радови из области емигрантологије. Феноменом егзила или феноменом вишенационалне и билитерарне (полилитерарне) припадности аутора некој средини у којој књижевно дело настаје, професор се бавио разматрајући тријаду појава као што су егзил (емиграција) – билингвизам – билитерарност. Тиме је дао свој предлог систематизације појма вишенационалних аутора. Заступао је став да је одлучујући фактор приликом одређивања књижевне и културне народне припадности аутора и његовог дела дефинисање удела на етику, естетички укус, националну свест било које од разматраних културних средина, а уколико је књижевни текст прихваћен као саставни део књижевног процеса неке националне књижевности, онда неоспорно у њу и спада. Дobar пример примене ових ставова је више радова које је И. Доровски посветио тродомном аутору Кости Рацину, као најзначајнијем књижевнику међуратне македонске сцене. Његово дело послужиће Доровском за анализу друштвених, идејних, стилских и естетских поређења у ширем југословенском и балканском контексту.

Не треба заборавити ни његову интерпретацију лингвистичких истраживања о најновијем развоју словенских језика, инспирисану истраживањима Станислава Гајде, радове о билингвизму и балканским микројезицима (*Bilingvismus, diglosie a tzv. mikrojazyky na Balkáně*, 1985), нити радове из области теорије превођења (*Jazyk originálu a jazyk překladu*, 1995; *Teorie a praxe překladu*, 1995).

Библиографија професора Ивана Доровског само до 2000. године обухвата преко 2000 јединица (Ivan Dorovský: *Bibliografie*, Vrno 2000). Штампана *Библиографија* започиње ауторовом посветом: „Можда знате, можда не знате, да је моја библиографија мој *curriculum vitae*”. Публикација не садржи само објављене научне радове И. Доровског, већ и попис објављене ауторске поезије, краће прозе, репортажа и афоризама. Песнички и списатељски дар, као и познавање више језика, користили су му у преводилачком раду. Преводио је са грчког, бугарског, македонског, српскохрватског и руског. За нас су значајни његови преводи поезије Оскара Давича и Десанке Максимовић, као и прозе Иве Андрића, Добрице Ћосића, Бране Црнчевића и Бранка Попића. Писао је садржајне чланке о македонским, хрватским, бугарским и српским књижевницима. Тиме је упознавао чешку јавност са културом и писцима нашег региона.

О доприносу Ивана Доровског чешко-јужнословенским књижевним и културним везама сведочи и податак да је годинама био председник Друштва пријатеља Јужних Словена. Уређивао је билтен овог друштва, а онда је покренуо часопис *Slovanský jih* (2001–2019), у коме је до последњег броја био главни

уредник. У часопису су објављивани преводи са јужнословенских језика уз разговоре са значајним личностима и покретале су се актуелне друштвене и културне теме. Блиско је сарађивао са српским славистима свих генерација, учествовао је више пута на београдском Научном састанку слависта у Вукове дане, објављивао радове у југословенској и српској научној периодици. Једноставно, био је наш пријатељ.

Када изгубите оваквог пријатеља, оно што остаје су лепе успомене, значајни научни допринос славистици, а у овом случају и читава генерација нових чешких слависта средње и млађе генерације (пре свега у Брну), који су се формирали „под плаштом” проф. Ивана Доровског и без сваке сумње настављају даље његовим путем.

Александра Корда-Петровић
Универзитет у Београду
Филолошки факултет
Катедра за славистику
korda@verat.net